

A Comparative Analysis of Criminal Policies in the United States and Iran on Cryptocurrency Regulation and Anti-Money Laundering

Abbas Faghih

Ph.D., Department of Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran

Abbas Barzegarzadeh*

Assistant Professor, Department of International Law, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran

Maryam Safaie

Assistant Professor, Department of Law, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran

Extended Abstract

Introduction

The emergence of cryptocurrency as a major innovation in modern financial regulation and blockchain technology has posed significant challenges for legal systems seeking to control digital assets and prevent financial crimes such as money laundering. The current study aimed to conduct a comparative analysis of the criminal policy

* Corresponding Author: Abbasbarzegar60@gmail.com

How to Cite: Faghih, A., Barzegarzadeh, A., & Safaie, M. (2025). A Comparative Analysis of Criminal Policies in the United States and Iran on Cryptocurrency Regulation and Anti-Money Laundering. *Journal of Criminal Law Research*, 14(53), 201 - 240 . <https://doi.org/10.22054/jclr.2026.85922.2769>

approaches adopted by the United States and Iran in regulating cryptocurrencies, examining how each country addresses the risks of money laundering, terrorist financing, and other illicit financial activities within the blockchain ecosystem. Focusing on anti-money laundering (AML) and counter-terrorist financing (CTF), the study investigated how cryptocurrencies—due to features such as decentralization, rapid cross-border transferability, and the difficulty of reliably identifying users—offer substantial potential for financial innovation while also creating opportunities for criminal misuse. Against this backdrop, a comparative analysis was conducted to see how the two legal systems have conceptualized, categorized, and regulated cryptocurrencies, and to identify the key differences between them in institution-building, legislation, supervisory instruments, consumer protection, and international engagement. In addition, the applied objective of the research was to present a clear assessment of the strengths and weaknesses of Iran’s criminal policy in comparison with the U.S. model, with a view to developing policy recommendations for reforming Iran’s legal framework and strengthening its regulatory capacity. Ultimately, the study sought to answer what form of criminal and regulatory policymaking could enable Iran—while respecting religious–jurisprudential and security considerations—to safely and effectively harness the potential of cryptocurrencies.

Materials and Methods

As a comparative–analytical inquiry, the current study relied on library and documentary research methods to collect the data from various sources, including domestic laws and regulations of Iran and the United States, official reports issued by supervisory authorities, international instruments, and existing scholarly literature. The analysis covered a ten-year period (2013 to 2024), a period in which cryptocurrencies evolved from a marginal technology into a central

concern of financial regulation and criminal policymaking. Concerning the American context, the analysis focused on the role of key institutions, such as the Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), the Securities and Exchange Commission (SEC), the Commodity Futures Trading Commission (CFTC), and the Internal Revenue Service (IRS). The analysis of the Iranian context took into account the Anti-Money Laundering Law, the Central Bank's directives and policy positions, policies related to cryptocurrency mining, and relevant executive and judicial practices. In addition, transnational instruments and standards (e.g., the FATF Recommendations) and emerging regulatory approaches (e.g., the European Union's experience) were also considered as supplementary comparative benchmarks. Using qualitative content analysis, the study categorized and compared relevant legal and policy materials across four core dimensions: (1) institutional regulatory structures; (2) AML legal frameworks; (3) technical and legal challenges in detecting, investigating, and prosecuting cryptocurrency-related crimes; and (4) the degree of alignment with international rules and cooperation mechanisms.

Results and Discussion

Despite the absence of a comprehensive, unified federal statute on cryptocurrencies, the United States has developed a relatively effective regulatory model in practice through a specialized, multi-agency structure. Under this model, each agency addresses a distinct aspect of the issue: FinCEN focuses on AML requirements and suspicious transaction reporting; the SEC addresses the securities-law dimensions of certain tokens; the CFTC supervises assets that may be treated as commodities and related derivatives markets; and the IRS deals with on tax implications. This institutional architecture enables the use of tools such as customer due diligence and identity verification, financial reporting obligations, blockchain analytics, and

cooperation with exchanges to detect illicit patterns. However, as the findings showed, the U.S. system faces serious challenges, including overlapping agency jurisdictions, inconsistencies between state and federal regulations, ambiguity in the legal classification of certain digital assets (e.g., the distinction between securities and commodities), and the tendency of legislation to lag behind technological developments such as DeFi, smart contracts, and stablecoins.

In contrast, Iran has adopted a cautious, restrictive, and partly reactive approach. Under Iran's official policy, the use of cryptocurrencies as a domestic means of payment is prohibited; however, cryptocurrency mining is recognized under licensing and specific conditions, and in certain cases, the use of cryptocurrency for financing imports is also permitted. This dual-track approach, combined with the absence of a comprehensive law, has led to an ambiguous and at times contradictory legal status. Moreover, Iran's challenges are not merely legislative; they also extend to technical, institutional, and even jurisprudential (*fiqh*-based) dimensions. The challenges include the absence of a clear legal classification of cryptocurrencies, the lack of a specialized central regulatory body, severe limitations in access to blockchain analytics tools (especially due to sanctions), weak consumer protection, and jurisprudential disagreements regarding the legitimacy of cryptocurrency ownership and transactions. Although Iran's Anti-Money Laundering Law and its amendments represent important steps toward alignment with global standards, the framework is designed primarily for the traditional financial system and does not adequately address the specific features of blockchain-based assets. As a result, Iran's cryptocurrency sector has in practice shifted toward semi-formal or informal activity, thereby increasing the risks of fraud, capital flight, and difficulties in criminal prosecution. The analysis went beyond describing the legal status of cryptocurrencies. Instead, it adopted an integrated analytical approach

that brought criminal policy, financial regulation, technological infrastructure, jurisprudential considerations, and geopolitical or sanctions-related conditions into a single framework. This synthesis adds substantial value—particularly in the Iranian context—by showing that ineffective cryptocurrency policymaking cannot be attributed solely to the absence of legislation, but rather to the combined effects of institutional fragmentation, inadequate technical tools, ambiguity in legal and jurisprudential concepts, and restricted international engagement. A further contribution concerns concrete policy implications for Iran, derived from the comparison with the U.S. experience, while avoiding any simplistic transplantation of the American model. The analysis suggested that an appropriate framework for Iran be indigenous and multi-layered, reflecting the country's actual capacities and incorporating legislation, institution-building, regulatory technology, and a jurisprudential annex.

Conclusion

Based on the comparative analysis, it can be concluded that success in cryptocurrency regulation and AML enforcement depends less on the severity of restrictions than on the quality of governance—specifically, the presence of specialized institutions, clear rules, reliable technical tools, and effective mechanisms for both domestic and international coordination. The study highlighted the importance of international cooperation and comparative criminal policy strategies between countries like the United States and Iran in responding to the global rise of cryptocurrency. Despite institutional shortcomings and inter-agency disagreements, the United States has succeeded in establishing a relatively coherent framework for monitoring and controlling cryptocurrency-related crimes. Iran, by contrast, remains in a more vulnerable position due to the absence of a comprehensive legal framework, the lack of a clearly designated central authority, ambiguity surrounding the legal and jurisprudential

status of cryptocurrencies, weak supervisory infrastructure, and constraints arising from international sanctions.

Accordingly, several fundamental measures are necessary to improve Iran's criminal policy and cryptocurrency regulation. These measures include adopting a comprehensive cryptocurrency law with precise definitions of concepts and responsibilities; establishing or designating a specialized central authority for digital-asset regulation; strengthening the Financial Intelligence Unit and mandating effective cooperation by domestic exchanges with AML mechanisms; investing in the development of indigenous blockchain analytics tools and in specialized training for judges, law enforcement officers, and experts; and designing regional or international cooperation models suited to existing political constraints. In addition, preventing conceptual and policy confusion requires clarifying the legal and functional relationship between the Digital Rial (Ramzrial) and other forms of digital assets, and clearly distinguishing it from decentralized cryptocurrencies. Overall, cryptocurrencies are not a temporary phenomenon but part of the structural reality of the future digital economy. Therefore, any delay in adopting coherent, technology-oriented policymaking in Iran may have serious consequences for economic security, financial transparency, and public trust.

Keywords: Cryptocurrency, Money laundering, Criminal policy, The United States, Iran, Financial regulation, Blockchain technology.

تحلیل تطبیقی سیاست‌های کیفری آمریکا و ایران در تنظیم‌گری رمزارزها و مقابله با پولشویی

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران

عباس فقیه

استادیار حقوق بین‌الملل دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران

عباس برزگرزاده *

استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران

مریم صفایی

چکیده

ظهور رمزارزها به عنوان یکی از مهم‌ترین فناوری‌های مالی نوین، نظام‌های حقوقی را با چالش‌های جدیدی در حوزه تنظیم‌گری و مقابله با جرایم مالی مواجه کرده است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل تطبیقی سیاست‌های کیفری ایالات متحده آمریکا و جمهوری اسلامی ایران در حوزه رمزارزها، به بررسی نحوه برخورد این دو نظام حقوقی با پدیده‌هایی هم‌چون پولشویی و تأمین مالی تروریسم از طریق ارزهای دیجیتال می‌پردازد. ایالات متحده با بهره‌گیری از ساختار نظارتی چندلایه و نهادهای تخصصی نظیر شبکه اجرای جرایم مالی (FinCEN)، کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) و سرویس درآمد داخلی (IRS)، توانسته است چارچوب‌هایی به نسبت منسجم برای ردیابی و کنترل بزه‌های رمزارزی ایجاد کند. در مقابل، ایران با رویکردی محتاطانه و مبتنی بر محدودسازی، تمرکز خود را بر کنترل تراکنش‌ها و جلوگیری از سوءاستفاده‌های ارزی معطوف کرده، اما با خلأهای قانونی و تکنولوژیکی متعددی روبه‌روست. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ایران برای بهره‌گیری ایمن از ظرفیت‌های رمزارزها و مقابله مؤثر با مخاطرات آن‌ها، نیازمند بازنگری در ساختار حقوقی و سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نظارتی هوشمند است. این پژوهش بر اهمیت هماهنگی بین‌المللی و رویکردهای تطبیقی در مواجهه با پدیده جهانی رمزارز تأکید می‌ورزد.

کلیدواژه‌ها: رمزارز، پولشویی، سیاست کیفری، ایالات متحده، ایران، تنظیم‌گری مالی، فناوری بلاک‌چین.

مقدمه

در دو دهه اخیر، گسترش فناوری‌های دیجیتال به ویژه در حوزه مالی، ساختار سنتی تنظیم‌گری و پاسخ‌های حقوقی را با چالش‌های نوظهوری مواجه کرده است. رمزارزها، به عنوان یکی از اصلی‌ترین دستاوردهای فناوری بلاک‌چین، با ویژگی‌هایی مانند تمرکززدایی، تراکنش‌های ناشناس و قابلیت انتقال سریع فرامرزی، فرصت‌هایی بی‌سابقه برای تحول نظام پولی و بانکی فراهم کرده‌اند. اما همین ویژگی‌ها باعث شده است تا این فناوری‌ها به بستری مناسب برای فعالیت‌های بزه‌کارانه نظیر پولشویی، فرار مالیاتی، تأمین مالی تروریسم و کلاهبرداری‌های سایبری تبدیل شوند.^۱ در چنین فضایی، نهادهای قانون‌گذار در کشورهایی هم‌چون ایالات متحده ناگزیر شده‌اند ساختارهای نظارتی و کیفری خود را برای مواجهه با تهدیدهای رمزارزها بازتعریف کنند، چرا که استفاده بزه‌کارانه از این دارایی‌های دیجیتال با سازوکارهای سنتی شناسایی، اثبات و تعقیب، به راحتی قابل مهار نیست.^۲

در ایالات متحده، اگرچه نهادهایی هم‌چون شبکه اجرای جرایم مالی (FinCEN)، سرویس درآمد داخلی (IRS) و کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) هر کدام مسئولیت بخشی از تنظیم‌گری حوزه رمزارز را بر عهده گرفته‌اند، اما نبود یک چارچوب قانونی جامع و منسجم هم‌چنان یکی از نقاط ضعف کلیدی در مبارزه مؤثر با بزه‌های مالی مبتنی بر ارزهای دیجیتال به شمار می‌آید.^۳ مشکلات حقوقی ناشی از استفاده از

^۱Ibrahim, S. A. (2019). Regulating cryptocurrencies to combat terrorism-financing and money laundering. *Stratagem*, 1(2), 14–22.; Guo, G. (2024). Virtual currency: Criminal governance dilemmas and countermeasures for money-laundering crime. *Transactions on Social Science, Education and Humanities Research*, 12, 1–7.
^۲Chitsungo, C. (2024). Harnessing Digital Strategies to Combat Cryptocurrency-Enabled Crimes: Addressing Money Laundering, Illicit Trade, and Cyber Threats. *American Journal of International Relations*, 9(7), 77-106
^۳Emmert, F. (2024). The regulation of cryptocurrencies in the United States of America.; Hughes, S. J., & Middlebrook, S. T. (2015). Advancing a framework for regulating cryptocurrency payments intermediaries. *Yale Journal on Regulation*, 32, 495–559.

فناوری‌هایی چون امضای حلقه و آدرس‌های مخفی^۱ به شکل عملی امکان ردیابی هویت کاربران را از میان برده و مسیر سوءاستفاده بزه‌کارانه را هموار می‌سازد.^۲ به رغم وجود ابزارهای فنی هم‌چون تحلیل بلاک‌چین و هوش مصنوعی، عدم انسجام در مقرره‌های داخلی و کمبود هماهنگی بین المللی، توانایی ایالات متحده در کنترل جریان‌های رمزارزی بزه‌کارانه را تضعیف کرده است. همین امر ضرورت طراحی سیاست‌هایی چندلایه و منعطف برای تعادل میان حفظ حریم خصوصی و امنیت مالی را برجسته می‌سازد.^۳

در مقابل رویکرد چندلایه و فناورانه ایالات متحده، ایران در مواجهه با پدیده رمزارزها، سیاستی محافظه‌کارانه و مبتنی بر محدودسازی اتخاذ کرده است. استفاده از ارزهای دیجیتال برای پرداخت در نظام مالی داخلی ممنوع اعلام شده و تنها در موارد خاص، هم‌چون واردات کالا با مجوزهای معین، مجاز شمرده می‌شود. با این حال، قانون‌گذاری در این حوزه هم‌چنان دچار پراکندگی و ابهام است و نبود یک چارچوب جامع برای طبقه بندی دارایی‌های دیجیتال و تفکیک مسئولیت میان نهادهای ناظر، موجب سردرگمی در اجرا و افزایش احتمال فعالیت‌های غیررسمی شده است. هرچند قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶ و اصلاحات بعدی آن، گامی اساسی برای انطباق با استانداردهای بین المللی محسوب می‌شود، اما اجرای مؤثر این سیاست‌ها در حوزه رمزارز به دلیل ضعف زیرساخت‌های فناورانه و خلأهای تقنینی، با چالش‌های جدی مواجه است.^۴

Ring Signatures & Stealth Addresses

^۱Dyson, S., Buchanan, W. J., & Bell, L. (2019). The challenges of investigating cryptocurrencies and blockchain related crime. arXiv preprint arXiv:1907.12221.

Keller, P., Florian, M., & Böhme, R. (2021). Collaborative deanonymization. [Conference paper].

^۲Goodell, G., & Aste, T. (2019). Can cryptocurrencies preserve privacy and comply with regulations? *Frontiers in Blockchain*, 2, Article 439. Guerra, G. R., & Marcos, H. J. B. (2019). Legal remarks on the overarching complexities of crypto anti-money laundering regulation. *Revista Jurídica*, 4(57), 83–115.

خزایی، ح. (۱۴۰۱). مجازات پولشویی مدرن و ارز دیجیتال در حقوق کیفری ایران. مطالعات حقوق، ۲۴، ۴۵۲۳.

۵۳۵؛ عبدالرحیمیان، م.، و نیکنام، م. (۱۳۹۸). شناسایی اقدامات کشورهای تراز اول اقتصادی دنیا در برخورد با پدیده ارز دیجیتال. در مجموعه مقالات سومین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و علوم اسلامی (ص. ۱۳۶–۱۵۲).

بررسی تطبیقی میان سیاست‌های تقنینی ایالات متحده و ایران در زمینه رمزارزها، بیانگر تفاوت‌های بنیادین در نحوه درک و مواجهه با این فناوری است. ایالات متحده با بهره‌گیری از تحلیل‌های زنجیره بلوکی^۱، نظام گزارش‌دهی شفاف، و الزام واسطه‌های رمزارزی به رعایت استانداردهای ضد پولشویی، به دنبال ادغام رمزارزها در ساختار مالی رسمی خود است. در حالی که ایران به شکل عمده از منظر کنترل آسیب‌های احتمالی و جلوگیری از خروج سرمایه به این حوزه می‌نگرد. این تفاوت رویکرد، نتیجه تعامل پیچیده‌ای از ملاحظه‌های اقتصادی، فنی، امنیتی و فقهی است. اما در هر دو کشور، آنچه بیش از همه احساس می‌شود، نیاز به تدوین قوانینی مبتنی بر واقعیت‌های تکنولوژیک و ایجاد سازوکارهای هماهنگ ملی و بین‌المللی برای ردیابی و مقابله با بزه‌های رمزارزی است، چرا که ماهیت فرامرزی تراکنش‌ها و فناوری‌های تقویت‌کننده حریم خصوصی، هرگونه برخورد تنها به شکل داخلی را ناکارآمد می‌سازد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع مطالعه تطبیقی-تحلیلی است که با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای، داده‌های حقوقی و گزارش‌های رسمی نهادهای بین‌المللی و داخلی، به تحلیل سیاست‌های کیفری ایالات متحده آمریکا و جمهوری اسلامی ایران در حوزه تنظیم‌گری رمزارزها و مقابله با پولشویی می‌پردازد. این تحقیق از نظر هدف، در زمره پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد، چرا که تلاش دارد از نتایج تطبیق و تحلیل سیاست‌های موجود، برای ارائه پیشنهادها و اصلاحی و راهکارهای بومی‌سازی سیاست‌های مؤثر بهره‌گیرد. داده‌های مورد استفاده در این تحقیق شامل قانون‌ها و مقرره‌های ملی دو کشور (مانند قانون مبارزه با پولشویی ایران و مقررات اس‌ای سی^۲ و فین سن^۳ در آمریکا)، اسناد بین‌المللی (نظیر

Blockchain Analysis

۲ SEC (Securities and Exchange Commission): کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحده، مسئول

نظارت بر بازار سرمایه و شناسایی رمزارزهایی است که به عنوان اوراق بهادار تلقی می‌شوند.

۳ FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network): شبکه اجرای بزه‌های مالی وابسته به وزارت

خزانة داری آمریکا، مسئول اجرای مقرره‌های ضد پولشویی و شناسایی تراکنش‌های مشکوک رمزارزی.

مقررات میکا^۱ اتحادیه اروپا و توصیه‌های اف ای تی اف^۲ و نیز مطالعات پیشین داخلی و خارجی هستند که از طریق جست و جو در پایگاه‌های داده علمی هم‌چون گوگل اسکولار^۳، هین آنلاین^۴، اس اس آر آن^۵ و پایگاه‌های حقوقی ایران استخراج شده‌اند. روش تحلیل در این پژوهش به صورت تحلیل محتوای کیفی^۶ است که در آن نوشتگان قانونی و پژوهشی به دقت بررسی و دسته بندی شده و با استفاده از تکنیک مقایسه تطبیقی، تفاوت‌ها و شباهت‌های سیاستی و تقنینی میان ایران و آمریکا در چهار محور اصلی شامل: ساختارهای نهادی ناظر بر رمزارز، چارچوب‌های قانونی مبارزه با پولشویی، چالش‌های حقوقی و فنی شناسایی و پیگرد جرایم رمزارزی، و میزان هماهنگی با مقرره‌های بین الملل، مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفته‌اند. محدوده تحقیق از نظر زمانی بر وضعیت تقنینی هر دو کشور در دهه گذشته تمرکز دارد (۲۰۱۳ تا ۲۰۲۴) و از نظر جغرافیایی به دو کشور ایران و ایالات متحده محدود می‌شود. پژوهش در عین حال با اشاره به نمونه‌های تطبیقی نظیر مقررات میکا، تلاش می‌کند افق‌های بین المللی لازم برای سیاست‌گذاری مؤثر در ایران را نیز روشن سازد.

۱: مقرره‌های جامع اتحادیه اروپا در زمینه رمزارزها، Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA)

۲: پارچه‌سازی قانون‌های دارایی‌های دیجیتال در کشورهای عضو که در سال ۲۰۲۳ م. به تصویب رسید و با هدف یک اتحادیه اروپا تدوین شده است. این مقرره‌ها صادرکنندگان استیبل کوین، ارائه‌دهندگان خدمات رمزارزی، و صرافی‌ها را ملزم به شفافیت، صدور مجوز و رعایت استانداردهای ضد پولشویی می‌نماید.

۳: کارگروه ویژه اقدام مالی، یک نهاد بین دولتی است که Financial Action Task Force (FATF)

۴: دستورالعمل‌ها و توصیه‌هایی در زمینه مبارزه با پولشویی، تأمین مالی تروریسم و بزه‌های مالی منتشر می‌کند. توصیه‌های شامل الزام کشورها به شناسایی کاربران رمزارز، گزارش تراکنش‌های مشکوک، و تنظیم قانون‌های ضد FATF سوءاستفاده از فناوری‌های مالی است.

۵: Google Scholar

۶: HeinOnline

۷: SSRN

۸: Qualitative Content Analysis

پیشینه تحقیق

سیاست‌های آمریکا

رویکرد نهادی به تنظیم‌گری رمزارزها

ایالات متحده آمریکا در مواجهه با پدیده رمزارزها، به جای ایجاد یک نهاد مرکزی یا قانون جامع واحد، از رویکرد چند نهادی و توزیع شده بهره گرفته است. در این رویکرد، نهادهای مختلف فدرال هر یک مسئولیت بخشی از نظارت و قانون‌گذاری در حوزه رمزارزها را بر عهده دارند. سه نهاد اصلی در این ساختار عبارت‌اند از: شبکه اجرای بزه‌های مالی (فین سن) که تحت وزارت خزانه‌داری فعالیت می‌کند و مسئول اجرای مقرره‌های ضد پولشویی^۱ و تأمین مالی تروریسم^۲ است. این نهاد از سال ۲۰۱۳ صرافی‌های رمزارزی را به عنوان «ارائه دهندگان خدمات پولی»^۳ ملزم به ثبت، احراز هویت مشتریان^۴ و گزارش تراکنش‌های مشکوک کرده است.^۵ کمیسیون بورس و اوراق بهادار که برخی از رمزارزها را به عنوان «اوراق بهادار» طبقه بندی کرده و آن‌ها را مشمول قانون اوراق بهادار و الزام به افشای اطلاعات می‌داند. کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحده در چندین

۱ AML (Anti-Money Laundering): مقرره‌های مقابله با پولشویی، با هدف شناسایی، کنترل و جلوگیری از گردش منابع مالی حاصل از بزه‌ها.

۲ CFT (Countering the Financing of Terrorism): مجموعه اقدام‌های حقوقی و مالی برای شناسایی و متوقف سازی منابع مالی گروه‌های تروریستی.

۳ MSB (Money Services Business): کسب و کارهای مالی مانند صرافی‌های رمزارزی که طبق قانون آمریکا باید ثبت رسمی شده و تحت نظارت FinCEN فعالیت کنند.

۴: فرآیند احراز هویت مشتریان برای جلوگیری از تخلف‌های مالی و تطبیق با مقرره‌های ضد پولشویی.

⁴Emmert, F, Op. Cit

⁵Securities

پرونده معروف (از جمله رپل و ایکس آر پی) تلاش کرده، مرز دقیق میان رمزارزهای کاربردی و اوراق بهادار را مشخص کند.^۲ کمیسیون معاملات آتی کالا^۳ که برخی از رمزارزها، به ویژه بیت کوین و اتریوم، را به عنوان «کالا» تعریف کرده و اختیار نظارت بر معامله‌های مشتق شده از آنها را دارد. به ویژه در صرافی‌های غیرمتمرکز، این نهاد نقش مهمی ایفا می‌کند.

علاوه بر این نهادها، سرویس درآمد داخلی شیز با هدف مبارزه با فرار مالیاتی، ارزهای دیجیتال را به عنوان «دارایی مشمول مالیات» تلقی کرده و کاربران را ملزم به گزارش سود حاصل از معاملات کرده است. این وضعیت چندپاره در تقسیم کار نهادی، هرچند از ظرفیت تخصصی نهادها بهره می‌برد، اما باعث تداخل مسئولیت‌ها، عدم انسجام در اجرای مقرره‌ها، و پیچیدگی برای فعالان بازار شده است.^۴ به رغم نبود یک چارچوب مرکزی و هماهنگ، مزیت این رویکرد، انعطاف‌پذیری و پاسخ‌گویی نهادهای تخصصی به تغییرات سریع فناوری است. با این حال، بسیاری از صاحب نظران خواستار تدوین یک چارچوب قانونی واحد و یک‌پارچه فدرال برای رمزارزها هستند تا هم شفافیت حقوقی برای کسب و کارها فراهم شود و هم مخاطره‌های نظام‌مند کاهش یابد.^۵

شرکت رپل SEC: یکی از مهم‌ترین پرونده‌های حقوقی رمزارزی در آمریکا که در آن کمیسیون Ripple/XRP که آیا یک رمزارز می‌تواند اوراق بهادار تلقی را به عرضه غیر قانونی اوراق بهادار متهم کرد. این پرونده برای تعیین این شود یا خیر؟، دارای اهمیت بنیادین در نظام حقوقی ایالات متحده است.

Hughes, S. J., & Middlebrook, S. T. (2015). Op. Cit, 491.

۳ CFTC (Commodity Futures Trading Commission): کمیسیون معاملات آتی کالای ایالات متحده، ناظر بر معامله‌های مشتق شده از رمزارزهایی مانند بیت کوین که به عنوان «کالا» طبقه بندی می‌شوند.

۴ Commodities

۵ اداره درآمد داخلی ایالات متحده، نهاد مسئول امور مالیاتی که رمزارزها (IRS (Internal Revenue Service را به عنوان دارایی مشمول مالیات تلقی کرده و کاربران را ملزم به گزارش سود و زیان حاصل از معامله‌های رمزارزی می‌داند.

Courtois, N. T., Gradon, K. T., & Schmeh, K. (2021). Crypto currency regulation and law enforcement perspectives. arXiv preprint arXiv:2109.01047.

Motsi-Omoijiade, I. D. (2022). Cryptocurrency regulation: a reflexive law approach. Routledge.

نظارت بر استیبل کوین‌ها در ایالات متحده

استیبل کوین‌ها^۱ به عنوان یکی از پویاترین زیرمجموعه‌های رمزارزها، در مرکز توجه سیاست‌گذاران و نهادهای ناظر ایالات متحده قرار گرفته‌اند. ویژگی اصلی این رمزارزها، ثبات نسبی ارزش آنهاست که از طریق پشتوانه‌هایی مانند ارزهای فیات^۲ (مانند دلار) یا دارایی‌های قابل نقد تضمین می‌شود. این ویژگی، استیبل کوین‌ها را به ابزار جذابی برای پرداخت‌های دیجیتال و نقل و انتقال سریع تبدیل کرده، اما هم‌زمان ریسک‌های سیستمی، حقوقی و نظارتی جدیدی نیز به همراه آورده است.^۳ نگرانی‌ها در مورد استیبل کوین‌ها، به ویژه پس از فروپاشی استیبل کوین الگوریتمی ترا یو اس دی^۴ در سال ۲۰۲۲ م، شدت گرفت. این فروپاشی باعث از بین رفتن ده‌ها میلیارد دلار از سرمایه کاربران شد و بی‌ثباتی شدیدی را در بازار رمزارزها ایجاد کرد. این رخداد، نهادهای ناظر ایالات متحده را بر آن داشت که مقرره‌های خاصی برای استیبل کوین‌ها طراحی کنند.^۵

Stablecoins

۲ ارزهای فیات (Fiat Currencies): پول‌های ملی رایج مانند دلار، یورو یا ریال که ارزش آنها ناشی از اعتبار و ضمانت دولت صادرکننده است، نه پشتوانه فیزیکی مانند طلا یا نقره.

۳ Ante, L., Fiedler, I., Willruth, J. M., & Steinmetz, F. (2023). A systematic literature review of empirical research on stablecoins. *FinTech*, 2(1), 34-47.

۴ یک استیبل کوین الگوریتمی معروف که بدون پشتوانه فیزیکی یا ذخیره واقعی و از طریق TerraUSD (UST) ارزش خود را حفظ می‌کرد؛ در مه ۲۰۲۲ م. دچار سقوط ناگهانی LUNA ساز و کار عرضه و تقاضا با رمزارز لونا (شد و میلیاردها دلار سرمایه از بین رفت. این رویداد توجه نهادهای ناظر بین‌المللی به ریسک استیبل کوین‌های بدون پشتوانه را افزایش داد.

۵ Peláez-Repiso, A., Sánchez-Núñez, P., & García Calvente, Y. (2021). Tax regulation on blockchain and cryptocurrency: The implications for open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(1), 98.

وزارت خزانهداری ایالات متحده و شبکه اجرای بزه‌های مالی (FinCEN) خواهان شفافیت بیشتر در مورد پشتوانه دارایی‌ها، نحوه ذخیره سازی و گزارش‌دهی مالی استیبل کوین‌ها شده‌اند. از سوی دیگر، کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) نیز برخی از استیبل کوین‌ها را مشمول تعریف اوراق بهادار دانسته و خواستار ثبت آن‌ها تحت قانون های SEC شده است، به ویژه در مواردی که وعده سوددهی یا بازخرید با نرخ ثابت به کاربران داده می‌شود.^۱

در حال حاضر، هیچ قانون فدرال جامعی که فقط به استیبل کوین‌ها اختصاص داشته باشد وجود ندارد، اما لایحه‌هایی نظیر Stablecoin TRUST Act در کنگره آمریکا در حال بررسی‌اند که هدف آن‌ها ایجاد نظامی شفاف و قابل نظارت برای صدور، ذخیره و بازخرید استیبل کوین‌هاست. این لایحه‌ها تلاش دارند که بین نوآوری در پرداخت‌های دیجیتال و حفاظت از مصرف‌کننده و ثبات مالی تعادل برقرار کنند.^۲ در مجموع، ایالات متحده تلاش دارد با اعمال استانداردهایی مشابه با بانک‌ها، صادرکنندگان استیبل کوین را ملزم به ذخایر نقدی، گزارش‌گری مالی شفاف، و رعایت مقرره‌های ضد پولشویی کند، اما چالش اصلی همچنان در مرز میان رمزارز، اوراق بهادار و ابزار پرداخت بانکی باقی مانده است. این موضوع، نیازمند تفسیر نوین قانون‌های مالی سنتی و تعریف دقیق‌تر نقش و ماهیت استیبل کوین‌ها در نظام حقوقی آمریکاست.^۳

حفاظت از مصرف‌کننده در ایالات متحده در حوزه رمزارزها

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های نهادهای نظارتی ایالات متحده در مواجهه با رمزارزها، حفاظت از منافع مصرف‌کنندگان است. مصرف‌کنندگانی که در بسیاری از موارد، بدون

^۱Emmert, Cit, op

^۲Zreik, M., & Iqbal, B. A. (2025). Navigating the Global Fintech Regulatory Landscape: Balancing Innovation and Protection. In *Examining Global Regulations During the Rise of Fintech* (pp. 71-102). IGI Global.

^۳Li, C., & Shen, Y. (2021). The potential impacts and risks of global stablecoins. *China Economic Journal*, 14(1), 39-51.

آگاهی کافی، وارد بازارهای پرریسک ارز دیجیتال می‌شوند و در معرض تهدیدهایی همانند کلاهبرداری، هک، و از بین رفتن سرمایه قرار دارند. نبود مقرره‌های جامع و الزام‌آور در سال‌های ابتدایی گسترش بازار رمزارزها، موجب شد تا بسیاری از کاربران متضرر شوند و اعتماد عمومی نسبت به این بازار کاهش یابد.^۱ در پاسخ به این وضعیت، نهادهایی مانند کمیسیون بورس و اوراق بهادار و کمیسیون معاملات آتی کالا، مقرره‌هایی را برای الزام به شفاف‌سازی فعالیت‌ها، افشای ریسک‌ها، و استانداردسازی عملکرد صرافی‌های رمزارزی تدوین کرده‌اند. برای مثال، پلتفرم‌هایی که به عنوان «ارائه دهنده خدمات مالی» شناخته می‌شوند، باید طبق قوانین فین سن ثبت شوند، هویت کاربران را تأیید کنند و درباره فعالیت‌های مشکوک گزارش ارائه دهند.^۲

علاوه بر این، کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا بارها هشدار داده که بسیاری از توکن‌های دیجیتال، در واقع اوراق بهادار محسوب می‌شوند و باید تابع مقرره‌های مربوط به افشای اطلاعات و ثبت نزد این نهاد باشند. عدم ثبت و تبلیغات گمراه کننده درباره سوددهی رمزارزها، از دیدگاه این نهاد، تخلف محسوب شده و پیگرد قانونی دارد. پرونده‌هایی نظیر بیت کانکت،^۳ رپل، ایکس آر پی، و به تازگی صرافی اف تی ایکس^۴ نشان دهنده افزایش حساسیت نهادهای آمریکایی نسبت به حفاظت از مصرف کننده است.^۵ هم‌چنین، موضوعاتی مانند از دست رفتن دارایی‌ها به دلیل هک، نقض قراردادهای هوشمند، یا نوسان‌های شدید قیمت، انگیزه‌هایی را برای طراحی سازوکارهای بیمه‌ای،

^۱Dyson, S., Buchanan, W. J., & Bell, L. (2019). The challenges of investigating cryptocurrencies and blockchain related crime. arXiv preprint arXiv:1907.12221.

^۲Money Services Business

^۳Guerra, G. R., & Marcos, H. J. B. (2019). Legal remarks on the overarching complexities of crypto anti-money laundering regulation. *Revista Juridica*, 4(57), 83-115.

BitConnect ^۴

^۵FTX: یکی از بزرگ‌ترین صرافی‌های رمزارزی جهان که در سال ۲۰۲۲ م. به دلیل سوءمدیریت مالی و برداشت غیرقانونی وجوه کاربران ورشکست شد. این رویداد موجب بی‌اعتمادی گسترده به صرافی‌های متمرکز شد.

^۶Emmert, 2024, cit, op

استانداردهای امنیتی پلتفرم‌ها و افزایش سطح دانش عمومی ایجاد کرده است. با این حال، هنوز در ایالات متحده هیچ «صندوق ضمانت دولتی» برای جبران خسارات کاربران رمزارزی مانند آن‌چه در بانک‌های سنتی وجود دارد، طراحی نشده است.^۱ رویکرد آمریکا در حوزه حفاظت از مصرف‌کننده، به سمت افزایش شفافیت اطلاعاتی، مسئولیت‌پذیری پلتفرم‌ها و آموزش کاربران سوق یافته است. با آن‌که سازوکارهای جبران خسارت هنوز محدود هستند، اما اعمال استانداردهای نظارتی و پیگیری قضایی متخلفان، گامی مهم در جهت اعتمادسازی در بازار ارزهای دیجیتال به شمار می‌رود.^۲

تنظیم بازار رمزارز در ایالات متحده

نبود تعریف قانونی یک‌پارچه برای رمزارزها، بزرگ‌ترین چالش در تنظیم بازار آمریکا محسوب می‌شود. از دید نهادهای مختلف، رمزارزها ممکن است «اوراق بهادار»، «کالا»، و یا تنها «دارایی دیجیتال» تلقی شوند. این ناهمخوانی در تعریف باعث شده که قانون‌گذاران ایالتی و فدرال در تدوین مقرره‌های مالیاتی، سرمایه‌گذاری و تجاری با دشواری مواجه شوند. برای نمونه، کمیسیون بورس آمریکا رمزارزهایی مانند صرافی ایکس آر پی را اوراق بهادار می‌داند، در حالی که کمیسیون معامله‌های آتی کالا بیت‌کوین را یک کالا تلقی می‌کند.^۳ تعدد نهادهای قانون‌گذار منجر به تداخل مسئولیت‌ها و سردرگمی فعالان بازار شده است. در غیاب یک مرجع مرکزی، تنظیم بازار بین کمیسیون بورس آمریکا، کمیسیون معامله‌های آتی کالا، سازمان مالیات آمریکا و شبکه اجرای بزه‌های مالی، و حتی ایالت‌ها تقسیم شده است. هر یک از این نهادها الزام‌های

^۱Grabowski, M. (2019). Cryptocurrencies: A primer on digital money. Routledge.

^۲Peláez-Repiso, A., Sánchez-Núñez, P., & García Calvente, Y. (2021). cit, op.

^۳Marian, O. (2015). A conceptual framework for the regulation of cryptocurrencies. U. Chi. L. Rev. Dialogue, 82, 53

نظارتی خاصی را وضع کرده‌اند، که تطابق هم‌زمان با آن‌ها برای شرکت‌های رمزارزی، به ویژه استارت‌آپ‌ها، دشوار و هزینه‌بر است.^۱

نوسان‌های شدید بازار رمزارز، تنظیم‌گران را به سوی مداخله‌های محدودکننده سوق داده است. مواردی چون سقوط صرافی اف تی ایکس یا فروپاشی توکن‌های الگوریتمی، ضرورت اعمال قانون‌های سخت‌گیرانه‌تری در زمینه مدیریت ریسک، ذخیره‌های نقدی، و شفافیت گزارش‌دهی را پُررنگ‌تر کرده‌اند. این موضوع به ویژه در مورد دارایی‌های دارای ویژگی سفته‌بازانه بالا صادق است.^۲

در حال حاضر، تلاش‌هایی برای تدوین قانون فدرال جامع در حال پیگیری است. طرح‌هایی نظیر طرح نوآوری مالی مسئولانه لامیس - گیلیبرند^۳ در سنای آمریکا به دنبال طبقه‌بندی روشن دارایی‌های دیجیتال، تعیین نهادهای مسئول و مشخص کردن تعهدهای صرافی‌ها هستند. این طرح‌ها هنوز در مرحله بررسی هستند و تصویب نهایی آن‌ها می‌تواند گام مهمی برای انسجام در بازار باشد.^۴ تنظیم‌گری منعطف، رویکرد غالب ایالات متحده است، اما نیازمند تعریف مرزهای قانونی مشخص است. آمریکا برخلاف برخی کشورها که با ممنوعیت کلی رمزارزها مواجه‌اند، تلاش دارد با تسهیل نوآوری، هم‌زمان بر ریسک‌های سیستمی نیز نظارت کند. این رویکرد اگرچه پویاست، اما بدون تدوین قواعد پایه‌دار و هماهنگ، در بلندمدت نمی‌تواند پاسخ‌گوی رشد سریع این بازار باشد.^۵

چالش‌های نظارتی ایالات متحده در حوزه رمزارزها

^۱Guerra, G. R., & Marcos, H. J. B. (2019). cit, op

^۲Guerra & Marcos, 2019

^۳Ante et al., 2023

^۴Lummis-Gillibrand Responsible Financial Innovation Act : این طرح قانونی که در سنای ایالات متحده معرفی شده است، با هدف تعیین چارچوب قانونی برای رمزارزها، تفکیک صلاحیت نهادهای ناظر (مانند SEC و CFTC) و تنظیم مقرره‌ها برای استیبل‌کوین‌ها تدوین شده و یکی از مهم‌ترین تلاش‌ها برای قانون‌گذاری جامع دارایی‌های دیجیتال در آمریکا محسوب می‌شود.

^۵Zreik & Iqbal, 2025

^۶Motsi-Omoiade, 2022

تعدد نهادهای قانون‌گذار باعث بروز شکاف‌های نظارتی و تداخل در اجرا شده است. در غیاب یک قانون فدرال جامع، نهادهایی مانند SEC، CFTC، IRS، FinCEN، و دفتر کنترل ارز (OCC) هر کدام قواعد خاص خود را در حوزه رمزارزها اجرا می‌کنند. این چند پارگی، باعث می‌شود که گاهی هیچ‌کدام از نهادها مسئول مستقیم برخی تخلف‌ها نباشند، یا به عکس، چند نهاد بر یک موضوع واحد اعمال مقرره‌های موازی کنند.^۱

عدم هماهنگی میان قانون‌های ایالتی و فدرال، سردرگمی گسترده برای کسب و کارهای رمزارزی به همراه داشته است. برخی ایالت‌ها مانند نیویورک، مجوزهای سخت‌گیرانه‌ای مانند بیت لایسنس^۲ دارند، در حالی که برخی دیگر مانند وایومینگ مقرره‌های تسهیل‌گرانه دارند. این تفاوت‌ها منجر به فرار نظارتی^۳ شده و شرکت‌ها را به ایالت‌هایی با نظارت سهل‌گیرانه‌تر سوق می‌دهد.^۴

نبود تعریف قانونی دقیق از رمزارز، مانع از قضاوت واحد در دعاوی حقوقی و کیفری شده است. برای مثال، در پرونده‌هایی نظیر کمیسیون بورس اوراق بهادار ایالات متحده و ریپل^۵، هم‌چنان مشخص نیست که یک دارایی دیجیتال مانند ایس آر پی باید به عنوان اوراق بهادار تنظیم شود یا خیر. این ابهام، هم قدرت اجرای قانون را کاهش داده و هم امکان سوءاستفاده از خلاءهای قانونی را افزایش داده است.^۶ پویایی بالای فناوری بلاک‌چین با سرعت‌گند قانون‌گذاری هم‌راستا نیست. در حالی که فناوری‌هایی مانند

Guerra & Marcos, 2019

مجوزی است که از سال ۲۰۱۵ م. توسط اداره خدمات مالی ایالت نیویورک برای فعالیت شرکت‌های BitLicense مرتبط با رمزارز صادر می‌شود. ... برخی ایالت‌ها مانند نیویورک، دارای نظام سخت‌گیرانه‌ای مانند مجوز برای فعالیت‌های رمزارزی هستند.

Regulatory Arbitrage

Motsi-Omoijade, 2022

: پرونده‌ای حقوقی میان کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات (SEC v. Ripple) علیه SEC پرونده این شرکت را به عرضه غیر قانونی اوراق بهادار از طریق SEC که در آن، Ripple Labs و شرکت SEC متحده (متهم) کرد. این پرونده یکی از مهم‌ترین دعوای حقوقی در حوزه تنظیم‌گری رمزارزها است و XRP فروش رمزارز نتیجه آن نقش مهمی در تعیین وضعیت قانونی رمزارزها در آمریکا دارد.

Emmert, 2024; Courtois et al., 2021

قراردادهای هوشمند، استیبل کوین الگوریتمی، توکن غیر قابل تعویض^۱ و امور مالی غیر متمرکز^۲ به سرعت در حال گسترش اند، چارچوب های نظارتی موجود اغلب پاسخ گوی مسائل جدید نیستند. این عدم انطباق، باعث شده برخی فعالیت ها خارج از دامنه نظارت باقی بمانند یا در فضای خاکستری قانونی قرار گیرند.^۳

فقدان همکاری نهادهای ناظر با بخش خصوصی، توان نظارتی دولت را کاهش داده است. شرکت های رمزارزی، به ویژه صرافی های بزرگ، دارای اطلاعات ارزشمند درباره تراکنش ها، الگوهای رفتاری و تهدیدهای امنیتی اند. با این حال، ساختارهای اطلاعاتی مشترک میان دولت و این بازیگران هنوز به شکل کارآمد وجود ندارد. همین مسأله، مانع از پیشگیری سریع نسبت به حمله ها یا سوءاستفاده ها شده است.^۴

مسائل مربوط به حریم خصوصی و آزادی های مدنی، محدودیت های مضاعفی در تنظیم گری ایجاد کرده است. در آمریکا، ملاحظه های مربوط به آزادی اقتصادی و حریم خصوصی دیجیتال مانع از تصویب مقرره های نظارتی سخت گیرانه و فراگیر شده اند. نگرانی از نظارت بیش از حد دولتی، مقاومت های حقوق بشری و قضایی را نیز به دنبال داشته و دولت ها را مجبور به اتخاذ رویکردهای «کمتر مداخله گر» کرده است.^۵

سیاست های ایران

تاریخچه قانون های ضد پولشویی در ایران

۱ NFT (توکن غیر قابل تعویض) نوعی دارایی دیجیتال منحصر به فرد مبتنی بر بلاک چین است که نمایانگر مالکیت یک شیء دیجیتال خاص (مانند اثر هنری، موسیقی، تصویر یا آیتم مجازی) می باشد و برخلاف رمزارزهای معمولی، قابلیت تعویض پذیری با توکن های دیگر را ندارد.

۲ DeFi (امور مالی غیر متمرکز) مجموعه ای از خدمات مالی مانند وام دهی، سرمایه گذاری، بیمه و صرافی که بدون واسطه مرکزی و تنها از طریق قراردادهای هوشمند بر بستر بلاک چین انجام می شود. DeFi با حذف نهادهای مالی سنتی، امکان دسترسی مستقیم کاربران به خدمات مالی را فراهم می کند.

۳Li & Shen, 2021

۴Setiawan & Wu, 2023

۵Goodell & Aste, 2019

قانون‌گذاری مبارزه با پولشویی در ایران با تأخیر و تحت فشارهای بین‌المللی آغاز شد. پیش از تصویب قانون اختصاصی، مفهومی مرتبط با پولشویی در قانون‌های مختلف به طور پراکنده و غیر نظام‌مند، از جمله ماده ۴۹ قانون اساسی (مصادره اموال نامشروع) و یا مواد ۲ و ۵ قانون مجازات اسلامی (در خصوص معامله‌های حرام و درآمدهای نامشروع) وجود داشت. اما فقدان تعریف قانونی روشن از «پولشویی» مانع از پیگرد قضایی سازمان یافته این بزه بود.^۱

نخستین گام جدی با تصویب قانون مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۶ برداشته شد. این قانون برای نخستین بار، بزه پولشویی را تعریف کرد و سازوکارهایی چون شناسایی معامله‌های مشکوک، گزارش‌دهی توسط مؤسسه‌های مالی و تشکیل شورای عالی مبارزه با پولشویی را وضع نمود. با این حال، فقدان ضمانت اجرایی و ضعف هماهنگی نهادی، اجرای مؤثر آن را با مشکل مواجه کرد.^۲ اصلاحات بعدی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ گامی به سوی انطباق با استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی بود. در واکنش به توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی، اصلاحاتی در قانون پولشویی و آیین‌نامه اجرایی آن، از جمله تقویت اختیارات واحد اطلاعات مالی^۳ (FIU)، افزایش کیفرها، و الزام نهادهای غیر دولتی به همکاری در شناسایی منابع مشکوک انجام گرفت. با این حال، به دلیل عدم تصویب لوایح الحاق ایران به کنوانسیون‌های پالرمو و CFT، همکاری بین‌المللی ایران در این حوزه هم‌چنان محدود باقی مانده است (عبدالرحیمیان و نیکنام، ۱۳۹۸).

نهادهای مالی ایران هم‌چنان با نبود ابزارهای تحلیل ریسک و ارزیابی نظام‌مند روبه‌رو هستند. اگرچه بانک مرکزی دستورالعمل‌های متعدد در زمینه شفاف‌سازی تراکنش‌ها و احراز هویت صادر کرده است، اما نبود یک سند ملی ارزیابی ریسک و پایگاه داده بین

۱ خزایی، ح. (۱۴۰۱). مجازات پولشویی مدرن و ارز دیجیتال در حقوق کیفری ایران. مطالعات حقوق، ۲۴، ۵۲۳-۵۳۵.

۲ زارع دار، ا. (۱۴۰۱). واکاوی رژیم حقوقی رمز ارزهای دیجیتال؛ با نگاهی به حقوق ایران. مطالعات حقوق، دوره جدید، ۲۷، ۱۵۷-۱۸۵.

: نهاد تخصصی در هر کشور برای دریافت، تحلیل و ارجاع گزارش‌های تراکنش‌های مشکوک مالی به مراجع FIU زیر نظر شورای عالی مبارزه با پولشویی فعالیت می‌کند و نقش کلیدی در شناسایی FIU قضایی و امنیتی. در ایران، بزه‌های مالی به ویژه پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارد.

نهادی منسجم موجب شده اجرای قوانین ضد پولشویی به صورت سلیقه‌ای و ناهماهنگ باشد.^۱

با ظهور رمزارزها، ساختار موجود ناکافی و غیر قابل انطباق با چالش‌های جدید تلقی می‌شود. قانون فعلی، به شکل عمده مبتنی بر کنترل سنتی حساب‌های بانکی، معامله‌های نقدی و ثبت اسناد است و هیچ گونه دستورالعمل مشخصی برای نظارت بر تراکنش‌های بلاک‌چینی، احراز هویت کیف پول‌های دیجیتال، یا توقیف دارایی‌های رمزارزی ارائه نمی‌دهد. همین خلأ موجب شده بسیاری از بزه‌های رمزارزی از دید قانون‌گذار فعلی مخفی بماند.^۲

وضعیت قانونی رمزارز در ایران

قانون‌گذار ایرانی تاکنون رمزارزها را به صورت رسمی و به عنوان ابزار پرداخت و یا دارایی قانونی به رسمیت نشناخته است. تا زمان نگارش این مقاله، هیچ قانون مصوب در مجلس یا تصویب‌نامه هیئت وزیران که به صورت جامع به تعریف، طبقه‌بندی و تنظیم استفاده از رمزارزها بپردازد، در ایران وجود ندارد. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۸ طی پیش‌نویسی موسوم به «چارچوب سیاستی ارزهای دیجیتال» استفاده از رمزارزها را در پرداخت داخلی ممنوع اعلام کرد، اما هم‌زمان استخراج آن‌ها را به عنوان فعالیت صنعتی مجاز دانست، مشروط بر آن که مجوز لازم را از وزارت صمت دریافت نموده و تعرفه‌های خاص برق را رعایت کرده باشد.^۳

در عمل، سیاست دولت ترکیبی از ممنوعیت استفاده و مجاز بودن تولید بوده است. طبق دستورالعمل بانک مرکزی، رمزارزها نمی‌توانند در مبادلات داخلی مورد استفاده قرار

۱ امام، ع، زارع، ع، و تقی‌خانی، ع. (۱۴۰۱). تبیین قلمرو مسئولیت مدنی ناشی از استخراج و بیع رمز ارزها در حقوق ایران. ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۵(۹)، ۲۱۰-۲۵۰.

۲ محمدزاده، ع، محمودی، ا، تقی‌زاده، ا، و خسروی، ح. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی رمز ارزها از منظر حقوق قراردادهای و حقوق بانکی. فصلنامه مطالعات حقوقی فضای مجازی، ۲(۳)، ۱۶-۲۹.

۳ محبی‌پور، ن، رضائی، م، و خسروی‌نیا، ب. (۱۴۰۱). ارزهای دیجیتال از منظر فقه، با تأکید بر استخراج، معاملات و مشروعیت. جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۲۶، ۳۳۴۶-۳۳۶۳.

گیرند. با این حال، در سال‌های اخیر، برخی نهادها اجازه یافته‌اند از بیت‌کوین برای تأمین ارز واردات کالا در شرایط تحریم استفاده کنند. این وضعیت دوگانه و پُر ابهام باعث شده فعالان اقتصادی با سردرگمی روبه‌رو باشند، چرا که مالکیت رمزارز بزه تلقی نمی‌شود، اما تبدیل و استفاده از آن در داخل کشور غیرقانونی است.^۱

عدم طبقه‌بندی حقوقی مشخص برای رمزارزها، مانع از شفافیت قضایی و مالیاتی شده است. مشخص نیست که رمزارزها در نظام حقوقی ایران «دارایی»، «کالا»، «پول الکترونیک» و یا «اوراق بهادار» تلقی می‌شوند. این ابهام موجب شده دادگاه‌ها، بانک‌ها، بیمه‌ها و نهادهای مالی، هر یک برداشت خاص خود را از نحوه برخورد با این پدیده داشته باشند. برای مثال، در برخی پرونده‌ها ضبط رمزارز به عنوان مال نامشروع تلقی شده و در برخی دیگر مالکیت آن مشروع شمرده شده است.^۲

عدم وجود قانون خاص، فضای فعالیت‌های رمزارزی را به سمت فعالیت‌های غیررسمی و یا زیرزمینی سوق داده است. به دلیل نبود بستر قانونی شفاف، بسیاری از فعالان حوزه رمزارز از پلتفرم‌های خارجی استفاده می‌کنند، که این موضوع ریسک‌های امنیتی، مالی و حریم خصوصی زیادی به همراه دارد. از سوی دیگر، صرافی‌های رمزارزی داخلی نیز در حالت تعلیق حقوقی قرار دارند و نه به طور رسمی مجاز بوده و نه به صورت رسمی ممنوع هستند.^۳

ضرورت تدوین یک قانون جامع رمزارز در ایران بیش از هر زمان احساس می‌شود. این قانون باید به صورت مشخص به طبقه‌بندی رمزارزها، تکلیف دارایی بودن، ضوابط استخراج، نحوه اخذ مالیات، محدودیت‌ها، مسئولیت کیفری، و جایگاه قضایی رمزارز بپردازد و هم‌زمان از اصول اسلامی و قواعد حقوق عمومی نیز تبعیت کند. در غیر این

۱ خردمند، ۱۳۹۸

۲ شهری، س. ر.، و میرزایی، ر. (۱۴۰۲). بررسی تحلیلی امکان سنجی وضع رمز ارزها به عنوان مهریه از منظر فقه و حقوق. پژوهش‌های فقه اسلامی و مبانی حقوق، ۱۰، ۶۷-۱۰۳.

۳ زارع‌دار، ۱۴۰۱

صورت، کشور با رشد روزافزون بازار غیرشفاف رمزارزی و تهدیدهای مالی گسترده روبه‌رو خواهد شد.^۱

چالش‌های فقهی و اجرایی در ایران در قبال رمزارزها

مهم‌ترین چالش در پذیرش رمزارز در ایران، نبود اجماع فقهی درباره مشروعیت شرعی آن است. در فقه اسلامی، برای آن که مالی مشروع تلقی شود، باید دارای عینیت، ارزش ذاتی و یا پذیرش عمومی (اعتباری بودن عرفی) باشد. درباره رمزارزهایی مانند بیت‌کوین، اختلاف‌های جدی وجود دارد. برخی فقها به دلیل نوسانات بالا، عدم پشتوانه فیزیکی و ناشناس بودن طرفین، آن را مصداق «غرر» و یا «قمارگونه» می‌دانند، در حالی که گروهی دیگر با تأکید بر پذیرش جهانی و قابلیت مبادله، آن را مال مشروع قابل تملک تلقی می‌کنند.^۲

ابهام فقهی درباره «مالکیت»، «معامله»، و «استخراج» رمزارزها مانع قانون‌گذاری شفاف شده است. پرسش‌هایی مانند: آیا مالکیت رمزارز نوعی تملک مال نامشروع است؟ آیا فروش بیت‌کوین از نظر فقهی جایز است؟ آیا استخراج آن مصداق کسب مال از راه مشروع است؟ هنوز پاسخ واحدی در میان فقهای شورای نگهبان یا مراجع تقلید ندارد. این موضوع باعث شده قانون‌گذار نیز به دلیل ملاحظات شرعی، از تدوین قانون شفاف در این باره خودداری کند.^۳

از منظر اجرایی، نبود تخصص فنی در نهادهای قضایی و پلیسی، برخورد مؤثر با جرایم رمزارزی را با مشکل مواجه کرده است. رمزارزها به دلیل استفاده از کیف پول‌های دیجیتال، رمزنگاری پیچیده، و تراکنش‌های بلاک چین، نیاز به ابزارهای تخصصی مانند

۱ فیضی چکاب، غلام‌نبی؛ صادقی، شهاب‌الدین. (۱۴۰۰). بررسی قانونی رمزارز در آیین مقررات‌گذاری ایران و اتحادیه اروپا. نشریه مطالعات نوین بانکی، شماره ۱۱

۲ خردمند، محسن. (۱۳۹۸). بررسی فقهی استخراج و مبادله رمز ارزها با تمرکز بر بیت‌کوین. نشریه معرفت اقتصاد اسلامی، دوره ۱۰، شماره ۲

۳ امام و زارع، ۱۴۰۱

تحلیل تراکنش دارند. در حالی که بسیاری از پرونده‌های مرتبط با کلاهبرداری رمزارزی، در دادگاه‌ها با برداشت‌های سنتی از مال، سند، یا معامله بررسی می‌شوند که این امر موجب کاهش دقت رسیدگی و یا صدور آراء متناقض می‌شود.^۲

دستگاه‌های اجرایی فاقد دستورالعمل مشخص برای شناسایی، ضبط و توقیف رمزارز هستند. در حال حاضر، نیروی انتظامی و بانک مرکزی سازوکاری برای تشخیص فنی دارایی دیجیتال، شناسایی مالکان یا توقیف حساب‌های رمزارزی ندارند. در صورت وقوع بزه، اثبات و پیگرد بزه‌کار با دشواری‌های فراوان همراه است. هم‌چنین، به دلیل عدم تعریف رسمی رمزارز، مشخص نیست آیا باید در این باب مطابق قانون مجازات اسلامی، قانون مبارزه با پولشویی و یا مقرره‌های خاص حوزه تجارت الکترونیک با آن برخورد شود؟^۳

تضاد بین واقعیت‌های فناورانه بازار رمزارز و ظرفیت‌های محدود اجرایی نظام حقوقی ایران، یک شکاف سیاستی ایجاد کرده است. در حالی که رمزارزها به سرعت در میان مردم و کسب‌وکارها گسترش یافته‌اند، بدنه قضایی و قانون‌گذاری کشور هم‌چنان با ابزارهای سنتی به این مسأله می‌نگرد. نبود هماهنگی بین مراجع فقهی، نهاد قانون‌گذار، بانک مرکزی، قوه قضائیه و وزارت ارتباطات، مانع از تدوین یک سیاست یک‌پارچه شده و فضا را برای سوءاستفاده باز گذاشته است.^۴

اثر تحریم‌ها بر سیاست‌گذاری رمزارز در ایران

تحریم‌های مالی گسترده علیه ایران، نقش مهمی در جهت دهی سیاست‌های دولت نسبت به رمزارزها ایفا کرده‌اند. از زمان خروج آمریکا از برجام و تشدید تحریم‌های بانکی در

Blockchain Analytics

۲ عباس پور ایکدر، ن.، رمضان، ا.، و ملکی، م. ا. (۱۴۰۳). طراحی و اعتبار سنجی مدل آسیب‌های مرتبط با جرایم رمزارزها در حقوق ایران. حقوق فناوری‌های نوین، مقالات آماده انتشار.

۳ خزایی، ۱۴۰۱

۴ نصر، امین؛ قاسمی، رضیه. (۱۴۰۱). بررسی چالش‌های تقنینی قاچاق کالا و ارز در پرتو نظام حقوق کیفری ایران. نشریه اقتصاد پنهان، شماره ۳۵.

سال ۲۰۱۸ م.، دسترسی ایران به نظام‌های پرداخت بین‌المللی نظیر سیوفا^۱، بانک‌های خارجی، و مؤسسه‌های مالی جهانی به شدت محدود شد. در این شرایط، دولت و فعالان اقتصادی ایران به رمزارزها به عنوان راه‌حلی برای دور زدن تحریم‌ها، به ویژه برای واردات کالاهای اساسی از طریق صرافی‌های غیرمتمرکز و تبدیل رمزارز به ارز نگاه می‌کنند.^۲ دولت ایران استخراج رمزارز را به عنوان ابزار تأمین ارز بین‌المللی به رسمیت شناخت. در سال‌های اخیر، با مجاز شدن ماینینگ تحت مجوز وزارت صمت و تعیین تعرفه انرژی ویژه، بسیاری از واحدهای صنعتی به استخراج بیت‌کوین روی آوردند. طبق اعلام وزارت صمت، رمزارزهای استخراج شده می‌توانند توسط بانک مرکزی برای واردات کالا مورد استفاده قرار گیرند. این سیاست رسمی، رمزارز را به یک ابزار ضد تحریمی و منبع ارز جایگزین تبدیل کرده است.^۳

در عین حال، استفاده رسمی از رمزارز در تجارت خارجی با موانع جدی فنی، حقوقی و بانکی مواجه است. از جمله این چالش‌ها می‌توان به نبود نظام احراز هویت بین‌المللی، عدم پذیرش رسمی کیف پول‌های ایرانی توسط طرف‌های خارجی، نبود نظام بیمه برای پرداخت‌های رمزارزی، و ریسک‌های ناشی از نوسان‌های شدید قیمتی اشاره نمود. افزون بر این، بسیاری از صرافی‌های بین‌المللی تحت فشار دولت آمریکا، حساب‌های کاربران ایرانی را مسدود یا تحریم کرده‌اند.^۴ تحریم‌ها مانع از دسترسی ایران به فناوری‌های تحلیل بلاک‌چین و ابزارهای نظارتی پیشرفته شده‌اند. دسترسی به پلتفرم‌های معتبر بین‌المللی

SWIFT

۲ سرافرازی، ۱۴۰۰

۳ جهان‌شاهی و رستگاری بشرآبادی، ۱۴۰۲

۴ عبدالرحیمیان، م.، و نیک‌نام، م. (۱۳۹۸). شناسایی اقدامات کشورهای تراز اول اقتصادی دنیا در برخورد با پدیده ارز دیجیتال. مجموعه مقالات سومین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و علوم اسلامی، ۱۳۶-۱۵۲.

تحلیل تراکنش (مانند چین آنالیز^۱ الپتیک^۲ یا شیفتریس^۳) برای نهادهای ایرانی محدود یا غیر ممکن است. این وضعیت موجب شده پلیس فتا، بانک مرکزی و قوه قضائیه در پیگیری پرونده‌های پولشویی و یا سرقت رمزارزی دچار کمبود ابزار و داده باشند.^۴ در مجموع می‌توان چنین بیان داشت که از یک سو، تحریم‌ها انگیزه استفاده از رمزارز را در ایران افزایش داده‌اند، و از سوی دیگر، مانعی جدی برای توسعه ایمن و شفاف آن محسوب می‌شوند. این رویکرد متناقض باعث شده دولت ایران در موقعیتی پیچیده قرار گیرد؛ هم خواهان بهره‌گیری از رمزارز برای مقابله با تحریم بوده و هم نگران گسترش بازار غیررسمی، فرار سرمایه، کلاهبرداری و بزه‌های اقتصادی جدید باشد. در نتیجه، سیاست‌ها اغلب دچار تناقض، نوسان و تصمیم‌های موردی شده‌اند، بدون آن که راهبردی جامع در سطح ملی برای مواجهه هم‌زمان با فرصت و تهدید رمزارز ترسیم شده باشد.^۵

وضعیت ارز دیجیتال ملی در ایران

ارز دیجیتال ملی جمهوری اسلامی ایران، با هدف مقابله با چالش‌های تحریم، ارتقاء حکمرانی پولی، و کنترل جریان نقدینگی طراحی شده است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های اخیر پروژه‌ای تحت عنوان «رمزریال» را در دستور کار قرار داده که هدف آن، راه‌اندازی یک ارز دیجیتال بانک مرکزی با پشتوانه ریال و قابلیت استفاده

۱ Chainalysis: یکی از شناخته‌شده‌ترین پلتفرم‌های تحلیل بلاک‌چین در جهان است که با استفاده از داده‌های زنجیره‌ای، امکان ردیابی تراکنش‌های رمزارزی، شناسایی آدرس‌های مشکوک، و همکاری با نهادهای قضایی و مالی را فراهم می‌کند.

۲ Elliptic: پلتفرمی مشابه Chainalysis برای تحلیل رفتار مالی کاربران رمزارزی و تشخیص فعالیت‌های مجرمانه مانند پولشویی، کلاهبرداری و تأمین مالی غیرقانونی در شبکه‌های بلاک‌چینی.

۳ CipherTracer: ابزار نظارتی رمزارزی توسعه‌یافته توسط یک شرکت امنیتی آمریکایی که از سال ۲۰۱۵ با هدف کمک به بانک‌ها و دولت‌ها برای شناسایی مخاطرات مالی، فعالیت صرافی‌ها، و تحلیل جریان‌های رمزارزی فعالیت می‌کند.

در تراکنش‌های داخلی است. این طرح در پاسخ به تحول‌های جهانی حوزه پول دیجیتال، به ویژه اقدام‌های چین، اتحادیه اروپا و برخی کشورهای اسلامی تدوین شده است.^۱

رمزریال قرار است، ساختاری متمرکز و قابل کنترل داشته باشد و با هدف جایگزینی اسکناس، نه رمزارزهای غیرمتمرکز، عرضه شود. برخلاف رمزارزهایی همانند بیت کوین یا اتریوم که غیرمتمرکز، ناشناس و بدون پشتوانه رسمی هستند، ارز دیجیتال ملی ایران توسط بانک مرکزی منتشر می‌شود و تمامی تراکنش‌های آن قابل رهگیری و مشمول مقرره‌های ضد پولشویی خواهد بود. به عبارت دیگر، رمزریال نه تنها جایگاهی در بازار آزاد رمزارزها ندارد، بلکه به شکل کامل در تقابل با فلسفه رمزارزهای مرسوم طراحی شده است.^۲

چالش‌های فقهی و حقوقی درباره رمزریال کمتر از رمزارزهای آزاد است، اما ابهاماتی جدی در حوزه اجرا و کارآمدی باقی مانده‌اند. از دیدگاه شرعی، چون رمزریال دارای پشتوانه، ضمانت اجرایی و نظارت دولتی است، با اصول فقهی چون «ضمان» و «وفای به عقد» تطابق بیشتری دارد. با این حال چالش اصلی اعتماد عمومی، امنیت اطلاعات، و قابلیت فنی اجرا در زیرساخت‌های بانکی موجود است. هم‌چنین، مشخص نیست آیا رمزریال جایگزین اسکناس و یا مکمل آن خواهد بود و چگونه با سایر ابزارهای پرداخت مثل کارت بانکی، کیف پول و یا رمزریال بخش خصوصی تعامل خواهد داشت؟^۳

از منظر سیاست‌گذاری، هدف رمزریال کنترل شفاف‌تر جریان پول، مبارزه با اقتصاد پنهان و افزایش اثربخشی سیاست‌های پولی است. در ساختار کنونی، دولت امکان ردیابی دقیق جریان پول نقد را ندارد، اما با رمزریال، دولت می‌تواند سیاست‌های یارانه‌ای هدفمندتر، مالیات‌گیری هوشمند و مدیریت نقدینگی مؤثرتر را پیاده نماید. با این حال، اگر اعتماد عمومی به حفظ حریم خصوصی و یا دسترسی آزاد به رمزریال فراهم نشود،

۱ میری لواسانی و همکاران، ۱۳۹۸

۲ محبی‌پور و رضانی، ۱۴۰۱

۳ خردمند، ۱۳۹۸

ممکن است پذیرش اجتماعی آن پایین باشد.^۱ از این رو رمزریال می‌تواند ابزار مفیدی برای سیاست پولی و اقتصادی کشور باشد، به شرط آن که با برنامه‌ریزی دقیق، مشارکت عمومی و هماهنگی نهادی همراه باشد. بدون شفاف‌سازی اهداف، نحوه اجرا، مسئولیت‌های فنی و قانونی، و آموزش عمومی، احتمال شکست پروژه بالا خواهد بود.^۲ هم‌چنین اجرای موفق رمزریال بدون اصلاحات زیرساختی در نظام بانکی، حقوقی و تنظیم‌گری دیجیتال، امکان‌پذیر نیست. رمزریال نه نسخه ایرانی بیت‌کوین، بلکه نسخه دیجیتال ریال است که اگر به درستی مدیریت نشود، حتی می‌تواند موجب افزایش شکاف اعتماد بین مردم و دولت شود.^۳

تحلیل تطبیقی سیاست‌های تنظیم‌گری رمزارز در ایالات متحده و ایران تطبیق چارچوب‌های نهادی و قانونی

ایالات متحده دارای ساختار چند نهادی تخصصی، و ایران دارای ساختار پراکنده و فاقد نهاد رسمی در حوزه رمزارز است. در آمریکا نهادهایی همانند شبکه اجرای بزه‌های مالی، کمیسیون بورس و اوراق بهادار، کمیسیون معامله‌های آتی کالا و اداره درآمد داخلی، به طور موازی اما مشخص در نظارت بر رمزارزها فعالیت دارند و هر کدام بخشی از مسئولیت را برعهده گرفته‌اند.^۴ در ایران، نه تنها نهاد خاصی برای تنظیم‌گری رمزارز وجود ندارد، بلکه وظیفه‌ها میان بانک مرکزی، وزارت صمت، پلیس فتا و قوه قضائیه به صورت پراکنده

۱ فیضی چکاب و صادقی، ۱۴۰۰

۲ محبی‌پور و همکاران، ۱۴۰۱

۳ میری لواسانی، س. ا.، حیدری، ب.، رزمجو، ع. ا.، و رزمجو، م. (۱۳۹۸). بررسی جایگاه قانون ارز دیجیتال ملی.

دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۲(۱۳)، ۷۲-۸۱.

و بدون هم‌افزایی تقسیم شده است. این خلأ نهادی در ایران باعث بی‌ثباتی در سیاست‌گذاری و ضعف در اجرای قانون شده، در حالی که در آمریکا تنوع نهادها موجب افزایش قدرت کنترل و بازدارندگی گردیده است.^۱

قانون‌های ایران در مقایسه با آمریکا از جامعیت، شفافیت و انطباق فناورانه کافی برخوردار نیستند. در ایالات متحده، هرچند هنوز قانون جامعی برای رمزارز وجود ندارد،^۲ اما مقرره‌های ضد پولشویی، مالیات، و اوراق بهادار به طور تطبیقی اجرا می‌شوند. در مقابل، در ایران قانون‌های موجود مانند قانون مبارزه با پولشویی، قانون مجازات اسلامی و آیین‌نامه‌های بانک مرکزی هیچ کدام پاسخگوی چالش‌های خاص رمزارز نیستند و بسیاری از موضوع‌های نو ظهور هم‌چون استخراج، معامله‌های غیر متمرکز و یا احراز هویت کیف پول‌ها در آن‌ها پیش‌بینی نشده است.^۳

تطبیق ابزارهای فنی، نظارتی و حمایتی

آمریکا از ابزارهای تحلیل بلاک‌چین، نظارت هوشمند و گزارش‌دهی مالی بهره می‌برد، اما ایران فاقد این زیرساخت‌هاست. در آمریکا، سازمان‌هایی مانند شبکه اجرای بزه‌های مالی و اداره درآمد داخلی به ابزارهای پیشرفته‌ای مانند چین آنالیز برای تحلیل تراکنش‌های مشکوک دسترسی دارند^۴ و همکاری نزدیکی با صرافی‌ها برای نظارت بر رفتار کاربران دارند. در حالی که ایران نه تنها به این ابزارها دسترسی ندارد، بلکه به دلیل تحریم‌ها، از استفاده از سرویس‌های جهانی تحلیل زنجیره بلوک محروم است. این امر پیگیری بزه‌های مالی را برای ایران دشوار کرده است.^۵

۱ زارع‌دار، ۱۴۰۱

۲Marian, 2015

۳ خزایی، ۱۴۰۱

۴ جهان‌شاهی، ف. و رستگاری بشرآبادی، ع. م. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر ارز دیجیتال و دیجیتال مارکتینگ بر ثبات مالی در بین فعالان در بازار ارز دیجیتال. مجموعه مقالات ششمین کنفرانس بین‌المللی و هفتمین همایش ملی یافته‌های نوین در مدیریت، روانشناسی و حسابداری، ۳۴۴-۳۵۹.

۵Setiawan & Wu, 2023

سازوکارهای حمایت از مصرف کننده در آمریکا توسعه یافته و چندلایه هستند، اما در ایران چنین سازوکارهایی تقریباً وجود ندارند. در ایالات متحده، الزام به افشای ریسک، نظارت بر امنیت صرافی‌ها، قوانین بازپرداخت و پیگیری قضایی حقوق مصرف کننده بخشی از سیاست‌های رسمی است. در ایران نه قانون مشخصی برای حمایت از مصرف کننده رمزارزی وجود دارد و نه نهادی برای جبران خسارت اشخاص بزه دیده کلاهبرداری و یا هک ایجاد شده است.^۱

تطبیق سطح تعامل بین المللی و پاسخ به تهدیدهای فرامرزی

آمریکا به عنوان بازیگر بین المللی فعال در تنظیم گری رمزارز، بر سیاست‌های جهانی تأثیرگذار است؛ اما ایران بیشتر حالت انفعالی و تدافعی دارد. ایالات متحده با مشارکت در کارگروه اف ای تی اف، تبادل اطلاعات با صرافی‌ها، و توسعه استانداردهای شفافیت، نقش راهبردی در تعریف قواعد بین المللی دارد. در مقابل، ایران به دلیل تحریم و عدم پذیرش کنوانسیون‌های بین المللی مرتبط، عملاً از تعامل سازنده در این حوزه محروم مانده و تلاش دارد بیشتر به صورت یک جانبه و بومی محور با تهدیدهای رمزارزی مقابله نماید.^۲ نتیجه این تفاوت، جایگاه آسیب پذیرتر ایران در برابر بزه‌های مالی نوین و عقب ماندگی در تدوین سیاست‌های آینده نگر است. در حالی که کشورهای پیشرو مانند آمریکا، اتحادیه اروپا و ژاپن در حال تدوین مقرره‌های جامع برای وب ۳،^۳ دفی و دارایی‌های دیجیتال هستند، ایران هم‌چنان در گیر مسائلی چون «آیا بیت کوین مال مشروع است یا نه؟» و «کدام نهاد مسئول رمزارز است؟» می‌باشد. این عقب ماندگی نیاز به بازنگری اساسی در نگرش قانون گذار و رویکرد سیاست گذاری دارد (جدول ۱).

جدول ۱. مقایسه ساده تنظیم گری رمزارز در ایران و آمریکا

شاخص	ایالات متحده آمریکا	جمهوری اسلامی ایران
------	---------------------	---------------------

۱ Hughes & Middlebrook, 2015; ۱۴۰۱، محبی پور و همکاران،

۲ Guerra & Marcos, 2019; ۱۴۰۱، نصر و قاسمی،

۳ Web3

ساختار نهادی	چند نهاد تخصصی (شبکه اجرای بزه‌های مالی، کمیسیون بورس و اوراق بهادار، کمیسیون معامله‌های آتی کالا و اداره درآمد داخلی)	پراکنده، فاقد نهاد مرکزی مشخص
وضعیت قوانین	فاقد قانون جامع، اما اجرای تطبیقی مؤثر	فاقد قانون جامع و منسجم
ابزارهای فنی	دارای ابزار تحلیل بلاک‌چین و نظام گزارش‌دهی	فاقد ابزار تحلیل و دسترسی محدود
حمایت از مصرف‌کننده	بیمه سرمایه، الزام افشای ریسک، پیگیری قضایی	فاقد قانون‌های حمایتی ویژه رمزارز
تعامل‌های بین المللی	عضو فعال اف ای تی اف، اثرگذار در سیاست گذاری جهانی	عدم عضویت در اف ای تی اف، تعامل بین المللی محدود
وضعیت استخراج	مجاز با نظام مالیاتی مشخص	مجاز با مجوز و تعرفه انرژی خاص
کاربرد در پرداخت	مجاز در پرداخت‌های داخلی و خارجی	ممنوع در پرداخت داخلی، فقط خاص واردات

بحث

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اگرچه ایالات متحده و ایران هر دو با پدیده پیچیده و چند لایه رمزارز مواجه‌اند، اما رویکردها، ظرفیت‌ها و سیاست‌های اجرایی آن‌ها به شدت متفاوت است. در آمریکا، با وجود نبود یک قانون جامع اختصاصی، نهادهای تخصصی متعددی با تقسیم وظیفه‌های مشخص و ابزارهای پیشرفته نظارتی، توانسته‌اند فضای قابل‌کنترلی در برابر بزه‌های رمزارزی فراهم نمایند. در مقابل، ایران نه تنها قانون مدون و شفاف در این زمینه ندارد، بلکه نهادهای ذی‌ربط نیز دچار پراکندگی، ضعف هماهنگی و محدودیت شدید فنی و حقوقی‌اند. در سطح ساختار نهادی، آمریکا با برخورداری از نهادهای چندگانه ولی متخصص، توانسته هر بخش از حوزه رمزارز را از منظر خاصی نظارت و تنظیم کند، اما در ایران، نهاد مرکزی برای سیاست‌گذاری رمزارزی تعریف نشده و همین موضوع باعث تداخل وظیفه‌ها، تصمیم‌های موردی و ضعف در پاسخ‌دهی سریع شده است.

از حیث ابزارهای اجرایی و فناورانه، آمریکا به واسطه دسترسی به ابزارهای پیشرفته تحلیل بلاک‌چین و زیرساخت‌های امنیتی و نظارتی دیجیتال، توان مقابله مؤثرتری با تخلف‌های رمزارزی دارد. در حالی که ایران به دلیل تحریم‌های خارجی، نبود فناوری بومی و کمبود دانش فنی در نهادهای قضایی و امنیتی، به شدت آسیب‌پذیر است. از منظر قانون‌گذاری و حمایت از مصرف‌کننده، آمریکا تلاش کرده است تا با بهره‌گیری از قانون‌های موجود (اوراق بهادار، کالا، مالیات، ضد پولشویی) رمزارزها را در ساختار رسمی اقتصاد ادغام کند. در ایران، مصرف‌کنندگان با نبود پشتیبانی حقوقی، عدم امکان طرح دعاوی تخصصی و فقدان جبران خسارت مواجه‌اند. این وضعیت باعث رشد فعالیت‌های غیر رسمی، بی‌اعتمادی عمومی، و افزایش مخاطره‌های اجتماعی شده است. در سطح بین‌المللی نیز آمریکا نه تنها از همکاری‌های اطلاعاتی و مالی بهره‌مند است، بلکه در تدوین استانداردهای بین‌المللی نقش کلیدی دارد، اما ایران به دلیل عدم عضویت در اف‌ای‌تی‌اف و انزوای اقتصادی، در عمل از تعامل‌ها و مزیت‌های مقرره‌های جهانی محروم مانده است.

نکته قابل تأمل آن است که هر دو کشور در حال تجربه مسیرهایی متفاوت با هدف حفظ امنیت مالی، کنترل بزه‌های سایبری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های نوآورانه رمزارزها هستند. ایالات متحده این مسیر را با راهبرد ترکیبی از شفافیت، انعطاف، تنظیم نهادی و فناوری پیموده، در حالی که ایران سیاست‌های محدودساز، واکنشی، فاقد پایداری و غیرشفاف را دنبال نموده است. بر این اساس، ضرورت بازنگری ریشه‌ای در سیاست‌گذاری رمزارزی ایران بیش از هر زمان آشکار است. این بازنگری نه تنها باید شامل تدوین قانون‌های جامع، بلکه شامل تحول در فناوری نظارتی، نهاد سازی تخصصی، آموزش عمومی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های بین‌المللی (در قالب تعامل سازنده یا طراحی ابزارهای بومی جایگزین) باشد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با رویکرد تطبیقی به بررسی سیاست‌های تقنینی و کیفری ایالات متحده و جمهوری اسلامی ایران در حوزه تنظیم‌گری رمزارزها و مقابله با پولشویی پرداخت.

تحلیل‌ها نشان داد که در شرایطی که رمزارزها به سرعت در حال تغییر ساختار اقتصاد دیجیتال و فضای تبادل مالی جهانی هستند، سیاست‌گذاری مؤثر در این حوزه نیازمند نهاد سازی تخصصی، تدوین قانون‌های به روز و بهره‌گیری از ابزارهای فناورانه است. هر چند ایالات متحده، فاقد قانون جامع رمزارز است، اما با تکیه بر نهادهای متنوع و با عملکرد مشخص، توانسته است چارچوبی نیمه متمرکز، منعطف و فناوری محور برای نظارت بر بازار رمزارزها ایجاد کند. هم‌چنین این کشور با حضور فعال در صحنه بین‌المللی و مشارکت در تدوین استانداردهای اف‌ای‌تی‌اف، موقعیتی پیشرو در حکمرانی رمزارزها یافته است. در مقابل، ایران با وجود تلاش‌هایی در زمینه مقابله با پولشویی و محدود سازی تخلف‌های رمزارزی، به دلیل نداشتن قانون جامع، ضعف نهادی، محرومیت از فناوری‌های تحلیلی و ابهام فقهی در موضوع رمزارز، نتوانسته است چارچوبی شفاف، منسجم و مؤثر طراحی کند. همین‌خلاف، موجب گسترش فعالیت‌های زیرزمینی، افزایش ریسک‌های مالی، بی‌اعتمادی کاربران، و تضعیف اقتدار نظارتی دولت شده است. از این‌رو، برای ارتقاء سطح حکمرانی رمزارز در ایران و استفاده از ظرفیت‌های آن در مسیر توسعه اقتصادی و مالی، تدوین یک قانون جامع و چندلایه، همراه با تعیین نهاد مرکزی مسئول، تجهیز فنی نهادهای نظارتی، تعریف دقیق مفهوم‌های حقوقی و فقهی، و همکاری با نهادهای جهانی (یا طراحی معادل‌های بومی) ضروری است. در نهایت، رمزارز نه تنها یک پدیده فناورانه، بلکه یک واقعیت ساختاری در نظام اقتصاد آینده است و هرگونه بی‌توجهی تقنینی و یا تأخیر در سیاست‌گذاری نسبت به آن، می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای در امنیت اقتصادی، اعتماد اجتماعی و ثبات مالی کشور به همراه داشته باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل تطبیقی سیاست‌های تقنینی ایالات متحده و ایران در حوزه رمزارز و پولشویی، پیشنهاد می‌شود که ایران با تأسیس نهادی مستقل هم‌چون «سازمان تنظیم‌گری دارایی‌های دیجیتال» و تدوین قانون جامع رمزارز، گام نخست را در ساماندهی این حوزه بردارد. این قانون باید ضمن تعریف روشن از انواع رمزارز، صرافی، کیف پول و مدل‌های استخراج، وضعیت حقوقی رمزارز را به عنوان مال مشروع مشروط تثبیت کند و در عین حال پیوست فقهی لازم را برای جلوگیری از رد

شورای نگهبان داشته باشد. هم‌چنین بومی‌سازی ابزارهای تحلیل بلاک‌چین، توسعه کیف پول‌های ملی، طراحی زیرساخت‌های فناورانه نظارتی و الزام همکاری صرافی‌های داخلی با واحد اطلاعات مالی، بخشی از سیاست‌های ضروری است. در کنار این اقدام‌ها، آموزش تخصصی قضات، کارشناسان مالی، و ضابطان درباره جرایم رمزارزی و هم‌چنین تدوین الگوهای همکاری منطقه‌ای با کشورهای که تحت ساختارهای تحریمی قرار دارند (مانند روسیه و چین) از جمله اقدام‌هایی است که می‌تواند تاب‌آوری حقوقی ایران را در برابر بزه‌های رمزارزی تقویت کند. البته باید تأکید کرد که این پژوهش دارای محدودیت‌هایی از جمله تمرکز صرف بر دو کشور ایران و آمریکا و نیز اتکا به منابع ثانویه به دلیل فقدان دسترسی رسمی به برخی اسناد و داده‌های محرمانه داخلی است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، تجربه‌های کشورهای اسلامی در تلفیق چارچوب فقهی با حقوق رمزارز، تحلیل رمزریال از منظر حقوق رقابت و پیامدهای انحصار و نیز امکان سنجی بهره‌گیری از هوش مصنوعی در پیش‌بینی و کنترل بزه‌های بلاک‌چینی در نظام نظارت جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار گیرد.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافع اعم از مالی، شخصی، نهادی یا حرفه‌ای با سازمان‌ها، نهادها، اشخاص حقیقی یا حقوقی دخیل در موضوع تحقیق وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

نگارنده بر خود لازم می‌داند از تمامی استادان، پژوهشگران و صاحب نظرانی که با ارائه دیدگاه‌های علمی و اصلاحی، در ارتقای کیفیت این پژوهش نقش مؤثری ایفا کردند، صمیمانه قدردانی نموده و هم‌چنین از کارکنان مراکز پژوهشی، کتابخانه‌های تخصصی، سامانه‌های علمی و پایگاه‌های داده که دسترسی به منابع و مستندات را تسهیل نمودند، سپاسگزاری نماید.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Abbas Faghih		https://orcid.org/0009-0006-3057-3717
Abbas Barzegarzadeh		https://orcid.org/0000-0002-2448-4455
Maryam Safaie		https://orcid.org/0000-0001-5317-2568

منابع

- امام، ع.، زارع، ع.، و تقی خانی، ع. (۱۴۰۱). تبیین قلمرو مسئولیت مدنی ناشی از استخراج و بیع رمز ارزها در حقوق ایران. ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران، ۵(۹)، ۲۱۰-۲۵۰.
- جهانشاهی، ف.، و رستگاری بشرآبادی، ع. م. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر ارز دیجیتال و دیجیتال مارکتینگ بر ثبات مالی در بین فعالان در بازار ارز دیجیتال. مجموعه مقالات ششمین کنفرانس بین‌المللی و هفتمین همایش ملی یافته‌های نوین در مدیریت، روانشناسی و حسابداری، ۳۴۴-۳۵۹.
- خردمند، محسن. (۱۳۹۸). بررسی فقهی استخراج و مبادله رمز ارزها با تمرکز بر بیت کوین. نشریه معرفت اقتصاد اسلامی، دوره ۱۰، شماره ۲.
- خزایی، ح. (۱۴۰۱). مجازات پولشویی مدرن و ارز دیجیتال در حقوق کیفری ایران. مطالعات حقوق، ۲۴، ۵۲۳-۵۳۵.
- زارع دار، ا. (۱۴۰۱). واکاوی رژیم حقوقی رمز ارزهای دیجیتال؛ با نگاهی به حقوق ایران. مطالعات حقوق، دوره جدید، ۲۷، ۱۵۷-۱۸۵.
- سرافرازی، ق. (۱۴۰۰). جنگ ارزها؛ آیا ارز دیجیتال ملی به یک میدان نبرد جدید بین امریکا و چین بدل می‌شود؟ تازه‌های اقتصاد، ۱۶۶، ۴۱-۴۳.
- شهری، س. ر.، و میرزایی، ر. (۱۴۰۲). بررسی تحلیلی امکان سنجی وضع رمز ارزها به عنوان مهریه از منظر فقه و حقوق. پژوهش‌های فقه اسلامی و مبانی حقوق، ۱۰، ۶۷-۱۰۳.
- عباس پور ایکدر، ن.، رمضان، ا.، و ملکی، م. ا. (۱۴۰۳). طراحی و اعتبار سنجی مدل آسیب‌های مرتبط با جرایم رمز ارزها در حقوق ایران. حقوق فناوری‌های نوین، مقالات آماده انتشار.

عبدالرحیمیان، م.، و نیکنام، م. (۱۳۹۸). شناسایی اقدامات کشورهای تراز اول اقتصادی دنیا در برخورد با پدیده ارز دیجیتال. مجموعه مقالات سومین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و علوم اسلامی، ۱۳۶-۱۵۲.

فیضی چکاب، غلام‌نبی؛ صادقی، شهاب‌الدین. (۱۴۰۰). بررسی قانونی رمزارز در آیینہ مقررات گذاری ایران و اتحادیه اروپا. نشریه مطالعات نوین بانکی، شماره ۱۱
محبی پور، ن.، رمضان، م.، و خسروی نیا، ب. (۱۴۰۱). ارزهای دیجیتال از منظر فقه، با تأکید بر استخراج، معاملات و مشروعیت. جامعه شناسی سیاسی ایران، ۲۶، ۳۳۴۶-۳۳۶۳.
محمد زاده، ع.، محمودی، ا.، تقی زاده، ا.، و خسروی، ح. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی رمز ارزها از منظر حقوق قراردادها و حقوق بانکی. فصلنامه مطالعات حقوقی فضای مجازی، ۲(۳)، ۱۶-۲۹.

میری لواسانی، س. ا.، حیدری، ب.، رزمجو، ع. ا.، و رزمجو، م. (۱۳۹۸). بررسی جایگاه قانون ارز دیجیتال ملی. دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۲(۱۳)، ۷۲-۸۱
نصر، امین؛ قاسمی، راضیه. (۱۴۰۱). بررسی چالش‌های تقنینی قاچاق کالا و ارز در پرتو نظام حقوق کیفری ایران. نشریه اقتصاد پنهان، شماره ۳۵.

References

- Ante, L., Fiedler, I., Willruth, J. M., & Steinmetz, F. (2023). A systematic literature review of empirical research on stablecoins. *FinTech*, 2(1), 34-47.
- Chitsungo, C. (2024). Harnessing Digital Strategies to Combat Cryptocurrency-Enabled Crimes: Addressing Money Laundering, Illicit Trade, and Cyber Threats. *American Journal of International Relations*, 9(7), 77-106
- Courtois, N. T., Gradon, K. T., & Schmeh, K. (2021). Crypto currency regulation and law enforcement perspectives. *arXiv preprint arXiv:2109.01047*.

- Dyson, S., Buchanan, W. J., & Bell, L. (2019). The challenges of investigating cryptocurrencies and blockchain related crime. arXiv preprint arXiv:1907.12221.
- Emmert, F. (2024). *The Regulation of Cryptocurrencies in the United States of America* .
- Goodell, G., & Aste, T. (2019). Can cryptocurrencies preserve privacy and comply with regulations? *Frontiers in Blockchain*, 2, 439457 .
- Grabowski, M. (2019). *Cryptocurrencies: A primer on digital money*. Routledge.
- Guerra, G. R & , Marcos, H. J. B. (2019). Legal remarks on the overarching complexities of crypto anti-money laundering regulation. *Revista Juridica*, 4(57), 83-115 .
- Guo, G. (2024). Virtual currency: Criminal governance dilemmas and countermeasures for money-laundering crime. *Transactions on Social Science, Education and Humanities Research*, 12, 1-7.
- Hughes, S. J., & Middlebrook, S. T. (2015). Advancing a framework for regulating cryptocurrency payments intermediaries. *Yale J. on Reg.*, 32, 495.
- Ibrahim, S. A. (2019). Regulating cryptocurrencies to combat terrorism-financing and money laundering. *Stratagem*, (1)2.
- Li, C., & Shen, Y. (2021). The potential impacts and risks of global stablecoins. *China Economic Journal*, 14(1), 39-51.
- Marian, O. (2015). A conceptual framework for the regulation of cryptocurrencies. *U. Chi. L. Rev. Dialogue*, 82, 53
- Motsi-Omojiade, I. D. (2022). *Cryptocurrency regulation: a reflexive law approach*. Routledge.

Peláez-Repiso, A., Sánchez-Núñez, P., & García Calvente, Y. (2021). Tax regulation on blockchain and cryptocurrency: The implications for open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(1), 98.

Setiawan, P., & Wu, J. (2023). Characteristics of Cryptoasset-Related Crimes and Convergence-Based Law Enforcement Policies. *Jurnal Dinamika Hukum*, 23, 305.

Zreik, M., & Iqbal, B. A. (2025). Navigating the Global Fintech Regulatory Landscape: Balancing Innovation and Protection. In *Examining Global Regulations During the Rise of Fintech* (pp. 71-102). IGI Global.

Translated References into English

Abbaspour Ikdar, N., Ramazani, A., & Maleki, M. A. (2024). Designing and validating a model of harms related to cryptocurrency crimes in Iranian law. *New Technologies Law*, advance online publication. [In Persian]

Abdolrahimian, M., & Niknam, M. (2019). Identifying measures taken by top global economies in dealing with the phenomenon of digital currency. *Proceedings of the 3rd National Conference on Management, Economics, and Islamic Sciences*, 136–152. [In Persian]

Feyzi-Chakab, G., & Sadeqi, Sh. (2021). Legal review of cryptocurrency in the mirror of Iranian and European Union regulations. *Modern Banking Studies*, 11. [In Persian]

Imam, A., Zare', A., & Taghikhani, A. (2022). Explaining the scope of civil liability arising from cryptocurrency mining and sale in Iranian law. *Iranian Political Sociology Monthly*, 5(9), 210–250. [In Persian]

Jahanshahi, F., & Rostagari Bashar Abadi, A. M. (2023). Examining the effect of digital currency and digital marketing on financial stability among cryptocurrency market participants. *Proceedings of the 6th International and 7th National Conference on New Findings in Management, Psychology, and Accounting*, 344–359. [In Persian]

- Khazaei, H. (2022). Punishment of modern money laundering and digital currency in Iranian criminal law. *Law Studies*, 24, 523–535. [In Persian]
- Khordmand, M. (2019). A jurisprudential study of cryptocurrency mining and exchange with a focus on Bitcoin. *Islamic Economics Knowledge*, 10(2), unnumbered pages. [In Persian]
- Miri Lavasani, S. A., Heidari, B., Razmjoo, A. A., & Razmjoo, M. (2019). Examining the position of national digital currency legislation. *New Achievements in Humanities Studies*, 2(13), 72–81. [In Persian]
- Mohabipour, N., Ramazani, M., & Khosrovinia, B. (2022). Cryptocurrencies from the perspective of Islamic jurisprudence, with emphasis on mining, transactions, and legitimacy. *Iranian Political Sociology*, 26, 3346–3363. [In Persian]
- Mohammadzadeh, A., Mahmoudi, A., Taghizadeh, A., & Khosravi, H. (2023). Comparative study of cryptocurrencies from the perspective of contract law and banking law. *Cyberspace Legal Studies*, 2(3), 16–29. [In Persian]
- Nasr, A., & Ghasemi, R. (2022). Examining legislative challenges of smuggling goods and currency in light of the Iranian criminal justice system. *Hidden Economy*, 35. [In Persian]
- Sarafarazi, Q. (2021). Currency wars: Is national digital currency becoming the new battleground between the U.S. and China? *New Economics*, 166, 41–43. [In Persian]
- Shahri, S. R., & Mirzaei, R. (2023). Analytical review of the feasibility of considering cryptocurrencies as dowry from the perspective of Islamic jurisprudence and law. *Islamic Jurisprudence and Legal Foundations Research*, 10, 67–103. [In Persian]
- Zare'dar, A. (2022). Analysis of the legal regime of digital cryptocurrencies with a view to Iranian law. *Law Studies (New Series)*, 27, 157–185. [In Persian]

استناد به این مقاله: فقیه، عباس، برزگرزاده، عباس و صفایی، مریم. (۱۴۰۴). تحلیل تطبیقی سیاست‌های کیفری آمریکا و ایران در تنظیم گری رمزارزها و مقابله با پولشویی. فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، ۱۴ (۵۳)، ۲۰۱ - ۲۴۰.
doi: 10.22054/jclr.2026.85922.2769

Criminal Law Research is licensed under a Creative Commons NonCommercial 4.0 International License.